

Colegiul Tehnic “Valeriu Braniște” Lugoj
prof. Ciprian Blaj

CREȘTINISMUL: ORTODOXIE ȘI CATOLICISM

Ce voi afla?

- De ce există două ramuri ale Creștinismului, ortodoxia și catolicismul;
- Care sunt cauzele politice, sociale și religioase care au dus la scindare;
- Care sunt urmările acestor neînțelegeri pentru posteritate;

PRELIMINARIU:

Începând cu secolul al V-lea, barbarii și-au împărțit partea de apus a Imperiului Roman, care s-a prăbușit în anul 476. ei și-au întemeiat un mare număr de regate rivale. Numai creștinismul le-a unit sub autoritatea Bisericii Romei.

Limba folosită în Occident era latina. Partea răsăriteană a vechiului Imperiu Roman și-a păstrat unitatea până în 1453. I s-a dat numele de Imperiu Bizantin, întrucât capitala sa, Constantinopolul, se numea odinioară Bizanț. Aici se vorbea grecește. O cultură creștină strălucitoare a înflorit în acea perioadă în zona mediteraneană, ajungând să fie un centru al culturii medievale.

CAUZE POLITICE:

Acestea au dus la o ruptură de mentalitate între cetățenii apuseni și cei răsăriteni.

- Împăratul Dioclețian (284-305) a împărțit imperiul, Imperiul de Răsărit cu capitala la Nicomidia, și Imperiul de Apus cu capitala la Roma, iar împăratul Constantin cel Mare (306-337) mută în 330 capitala de la Roma la Constantinopol.
- Împărțirea Imperiului Roman de către împăratul Teodosie cel Mare în 395 între cei doi fii ai săi, Arcadiu (primește Orientul) și Honoriu (primește Occidentul);
- Anul 800 – încoronarea regelui franc Carol cel Mare (768-814) ca împărat roman al Apusului, știrbin prestigiul Imperiului Bizantin, care era considerat ca singur moștenitor legitim al Imperiului roman universal din trecut.

CAUZE SOCIALE:

Deoarece informația circula mult mai greu în perioada respectivă, anumite evenimente au declanșat o răceală și resentimente la nivelul mentalităților, alimentate de modul de viață total diferit, ba chiar considerat necivilizat al barbarilor, dar care în timp au fost creștinați și modul lor de a vedea lucrurile s-a schimbat. Cu toate acestea, resentimentele între răsăriteni și apuseni au rămas.

CAUZE RELIGIOASE:

Faptul că patriarhul Constantinopolului, Ioan Postitorul și-a luat în 588 titlul de „ecumenic”, l-a supărat pe Papa Grigorie cel Mare.

Răsăritenii îi acuzau pe apuseni că au modificat mărturisirea de credință prin adăugarea purcederii Duhului Sfânt și de la Fiul (adaosul Filioque), sau că la Împărtășanie foloseau azimă (pâine nedospită, necrescută), dar și alte acuzații neimportante (nepurtarea bărbii de către preoții occidentali).

Occidentalii îi acuzau pe răsăriteni cum că nu respectă autoritatea papală, că preoții se căsătoresc, că sunt corupți și că interin în teritoriile Bisericii Romane.

PRIMA FAZĂ A SCHISMEI

Perioada: secolul IX, între 858 – 887

Rivali: Patriarhul FOTIE al Constantinopolului și Papa Nicolae I al Romei.

Neînțelegerea a pornit de la faptul că din scaunul patriarhal de Constantinopol, patriarhul Ignatie a fost înlăturat și înlocuit cu Fotie, un mare învățat și om de stat, motiv pentru care papa Nicolae nu a recunoscut pe Fotie, care l-a deranjat prin câteva decizii. Acțiunea papală e oarecum nesăbuită. Papa excomunică¹ pe Fotie și pe toți preoții și episcopii răsăriteni.

După o problemă apărută la bulgari și fotie excomunică pe Papa Nicolae, acuzând și inovațiile latine la nivel de credință.

Conflictul s-a rezolvat după decesul papei Nicolae, după înlocuirea împăratului bizantin Mihail III cu Vasile I Macedoneanul (867-872) - creatorul unei noi dinastii bizantine - și după retragerea patriarhului Fotie în 887.

FAZA A DOUA A SCHISMEI

Perioada: sec. XI, anul 1054

Rivali: Papa Leon IX și cardinalul Humbert

Patriarhul Constantinopolului Mihail Cerularie

Toate cele trei personaje aveau personalități puternice. Neînțelegerile au pornit de la o chestiune politică, anume: scandinavii așezați în sudul Italiei. Împăratul bizantin Constantin IX Monomahul a dorit rezolvarea acestei situații și a convocat un sinod (ședință) la Constantinopol. Delegatul papal a fost cardinalul Humbert, dar problema era ca Humbert devenise intransigent și nu-i putea suferi pe bizantini. Acesta, înainte de sinod, în data de 16 iulie 1054 a adus un *act de excomunicare, prin care anatematiza² pe patriarh, pe clericii și credincioșii răsăriteni*. Acțiunea lui Humbert a produs indignare la Constantinopol, dar problema nu a mai putut fi discutată, deoarece Humbert a părăsit Constantinopolul și lucrurile au rămas în felul acesta. Însă nu acțiunea din 1054 a fost momentul definitiv al despărțirii, Cruciada a IV-a, când latinii au atacat, au cucerit și au jefuit Constantinopolul.

Acesta este momentul în care se disting clar două Biserici, Biserica Ortodoxă (păstrarea adevăratei credințe a celor șapte sinoade Ecumenice) și Biserica Catolică (păstrătoarea universalismului creștin) în care papa joacă un rol fundamental.

URMĂRI:

Din 1204 cele două Biserici au avut un drum diferit și probleme diferite, în Occident având probleme legate de protestantism, inchiziție, iar în răsărit probleme cu expansiunea islamului în spațiul European.

Abia după sute de ani, în anul 1964, Papa Paul al VI-lea și Patriarhul Atenagoras I al Constantinopolului au ridicat excomunicările din 1054 și au restabilit dialogul dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano – Catolică.

---

¹ Excomunicare – excludere din comuniunea cu Biserica, pedeapsă deosebit de gravă pentru un membru al Bisericii.

² Anatemă – cea mai gravă formă de excomunicare prin care o persoană este dată Diavolului chiar din timpul vieții.

PROTESTANTISMUL

Ce voi afla?

- Care sunt cauzele ce au dus la apariția Reformei
- Care sunt principalii reformatori și câteva aspecte din viața lor
- Care au fost urmările reformei

Nașterea protestantismului

La sfârșitul secolului al XV-lea, învățații și umaniștii și-au pus întrebări despre natura și învățătura textelor biblice, precum și despre rolul Bisericii. Mulți dintre ei cereau ca Biserica catolică să fie reformată.

În Germania, Martin Luther (1483-1546), denunța anumite abuzuri și formula întrebări esențiale pentru credință. Biserica catolică l-a exclus, excomunicându-l. El a înfăptuit atunci Reforma, ai cărei partizani erau numiți „protestanți”. Aceștia aparțineau unor tendințe diverse. După Germania și țările scandinave, Elveția și Franța, mișcarea s-a întins în Țările de Jos și în Scoția. În Anglia, regele Henrich VIII s-a proclamat șef al Bisericii Angliei (sau Biserica Anglicană). Europa era sfâșiata de războaie religioase în care se înfruntau catolicii și protestanții. Biserica Catolică a format atunci Contrareforma: s-au creat noi ordine călugărești, cum este cel al iezuiților, pentru a apăra catolicismul. Papa a convocat la Trento (Italia) un conciliu care a reformat Biserica, reafirmând învățătura de credință și răspunzând la întrebările reformatorilor.

Principalii reformatori:

MARTIN LUTHER (1483-1546)

Provenea dintr-o familie de mineri, dar de la mama sa a primit o educație serioasă. În copilărie a dus numeroase lipsuri.

În 1505 a intrat în monahism în mănăstirea augustinienilor din Erfurt, iar în 1507 a fost hirotonit preot, iar în 1512 a obținut titlul de „doctor în teologie”.

L-a deranjat în special faptul că în 1514 călugărul dominican Tetzl predica indulgențele spunând că ele au un efect sigur și imediat, întrucât „îndată ce banul sună în cutie, sufletul zboară spre cer”, astfel că Luther a alcătuit 95 de teze, pe care le-a trimis arhiepiscopului de Brandenburg.

În 1518 și 1519 au avut două dezbateri publice ale delegaților papali cu Luther, dar Luther era tot mai îndârjit, iar societatea s-a împărțit în două.

Papa a emis o bulă („Exurge Domine”), dar Luther răspunde papei printr-un pamflet intitulat *Împotriva bulei lui Antihrist*, iar bula papală o arde în foc. Luther e denunțat ca eretic și excomunicat.

Martin Luther scrie în 1520 trei scrieri,, prima către nobilimea germană, a doua către poporul german în care îl atacă pe papă, iar a treia este o lucrare teologică.

Între 1522-1535 Luther traduce pentru prima dată Biblia în limba germană, punând bazele limbii literare germane.

JEAN CALVIN (1509-1564)

S-a născut la Noyon (Franța), unde tatăl său lucra pentru episcop. A studiat ebraica, latina și greaca. În 1533, s-a convertit la ideile lui Luther și a fost nevoit să părăsească Franța. A fugit de Inchiziție și a propovăduit reforma. Refugiat în Elveția, a reformat Geneva, din care a făcut un oraș model, cu o morală religioasă severă, unde jocurile de cărți, romanele, dansurile erau interzise.

Calvin, care a publicat în 1535 *Instituția religiei creștine*, credea ca și Luther că numai Biblia deține autoritatea în materie de religie. Însă el credea și în predestinare: din cauza păcatului, scria el, firea omenească este rea; numai Dumnezeu hotărăște să-i salveze pe anumiți oameni, să le dăruiască viața veșnică; toate faptele bune pe care le săvârșim n-au niciun efect în acest sens.

Gandirea lui Calvin stă la originea curentului protestant calvinist

URLICH ZWINGLI (1484-1531) – în Elveția

ANGLICANISMUL

Reforma s-a produs în Anglia în timpul regelui Henrich VIII (1509-1547), s-a introdus sub fiul său, Eduard I, și s-a definitivat sub regina Elisabeta I (1558-1603).

Deși inițial, în disputele cu Luther, Henrich s-a arătat apărător al papei, această situație a rămas valabilă până când a cerut diorțul de soția sa Catherina de Aragon (era căsătorit de 18 ani și avea și o fetiță), pentru a se căsători cu curtezana Ana Boleyn. Papa refuză divorțul, moment în care Henrich se intitulează „șef al Bisericii, atât cât legea lui Dumnezeu permite” și se căsătorește cu Ana Boleyn, care este încoronată ca regină a Angliei, deși populația nu a fost favorabilă. Papa îl excomunică pe rege, dar Parlamentul englez acordă regelui titlul de *cap suprem al Bisericii Angliei* și interzice dialogul cu Roma. În acest moment a început persecuția, situația fiind considerată astfel: *crediința regelui este o inchiziție, protestanții pe rug, iar catolicii la spânzurătoare.*

Din punct de vedere familial, Henrich a fost un imoral. A încheiat șase căsătorii, a doua soție – Ana Bolezn - fiind acuzată de adulter, a fost decapitată. În același mood a sfârșit și a cincea soție, Caterina Harward.

Henrich VIII moare în 1547, sfârșindu-se o perioadă de teroare în lumea engleză.

URMĂRI:

Pozitive:

- Problemele au reformat Biserica Catolică;
- Protestantismul (ramura calvină) a dus la apariție principiilor capitalismului și a revoluției industriale;
- Populația medievală a început un intens proces de emancipare.

Negative:

- Războaie între catolici și protestanți, culminate cu sângeroasa noapte a Sfântului Bartolomeu;
- Scindarea Bisericii Catolice
- Fărâmițarea protestantismului în mai multe curente religioase
- Stare socială tensionată.